

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף פד

למדנו בדף הקודם: 'לזה בשלשול ולזה בזריקה' - כל מקום הנמצא בין שתי חצרות, שלחצר הגבוהה השימוש בו בשלשול ולחצר הנמוכה בזריקה (כגון עמוד גבוה עשרה מלמטה ונמוך עשרה מלמעלה) נחלקו בזה רב ושמואל. לדעת רב שתיהן אסורות להשתמש בו כי רשות שתיהן שולטת בו בשווה.

למדנו במשנה: שאנשי חצר ואנשי מרפסת שעירבו כל אחת לעצמן, אם יש בחצר עמוד גבוה עשרה טפחים הוא שייך למרפסת ואם הוא נמוך יותר הוא שייך לחצר. הגמרא סוברת ש'מרפסת' - הכוונה לאנשי הקומה העליונה שעולים ויורדים אליה דרך המרפסת, כך שהם גבוהים מהעמוד העומד בחצר (גבוה מהקרקע עשרה טפחים) עשרה טפחים, ובכל אופן השימוש בו שייך להם. דבר זה קשה לרב הסובר שבמקרה זה שתיהן אסורות.

הגמרא מסיקה ש'מרפסת' - הכוונה לדיירי הבתים הפתוחים למרפסת, שאינם גבוהים עשרה מהעמוד, ולכן השימוש בו נוח להם יותר מבני החצר הנמוכים ממנו עשרה.

אימא סיפא. לפי זה במקרה שהעמוד נמוך עשרה מהקרקע – שתיהן אסורות, וכוונת המשנה שהוא שייך 'אף לחצר' וממילא רשות שתיהן שולטת בו ושתיהן אסורות.

ה"נ מסתברא: גם אם היינו מפרשים ש'מרפסת' הכוונה לבני העליה, לא יתכן להסביר את דברי המשנה ('בד"א בסמוכה') שכאשר העמוד רחוק מהבית הוא שייך לחצר, שהרי אז לשתיהן קשה להשתמש בו בשווה. לחצר - בזריקה למעלה, ולעליה – בשלשול למטה וגם בזריקה למרחק. ואפילו שמואל החולק במקרה של 'לזה בשלשול ולזה בזריקה' שנותנים אותו לזה שבשלשול (לעליונה), כאן הוא יודה שלא. אלא בהכרח כוונת המשנה שהעמוד שייך 'אף לחצר' וממילא שתיהן אסורות.

תנן: 'חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה (שייכים) למרפסת' גם כאן הכוונה לבני המרפסת.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

'חוליית הבור': בור שמוקף סביבו בעפר שהוציאו מתוכו, בגובה עשרה טפחים. לכאורה השימוש בו קשה לשתיקן, לבני החצר – בזריקה (לגובה החולייה) ולבני המרפסת – בשלשול (לעומק הבור).

והא חסרא: יש לחשוש שהמים או הפירות יתחסרו במשך השבת, ואז ישתמשו בני המרפסת בבור בשלשול ויהיו אסורים להשתמש בו לפי רב.

תא שמע אנשי חצר: דיירי חצר ודיירי קומה העליונה ששכחו ולא עירבו ביניהם. מותר לבני העליה להשתמש ביזי (רחב ארבעה) היוצא מהכותל סמוך לעשרה טפחים העליונים, ולבני החצר להשתמש ביזי היוצא סמוך לעשרה התחתונים. לכאורה לשניהם אסור להשתמש ביזי העומד באמצע הכותל, גבוה עשרה מלמטה ונמוך עשרה מלמעלה. דבר זה ראיה לרב הסובר ששניהם אסורים.

הכא בכותל תשעה עשר: שאין בו מצב של אמצע, אלא כשהיזי למעלה מעשרה - הוא נוח לשימוש לעליונה וקשה לתחתונה, ולכן נותנים אותו לעליונה. אבל כשהוא למטה מעשרה - הוא נוח יותר לתחתונה ולכן היא משתמשת בו.

הגמרא מקשה על שמואל הסובר שלזה בשלשול ולזה בזריקה נותנים לזה שבשלשול:

והקדמה: במשנה לקמן מובא שגזוזטרא (= כמין מרפסת הבולטת החוצה שהרצפה שלה עשויה מנסרים המונחים על שתי קורות היוצאות מקיר העלייה) שהיא מעל הים או הנהר אסור למלא ממנה מים בשבת, לפי שהגזוזטרא היא רה"י (= שיש בה רוחב ד' טפחים והיא גבוהה י' טפחים מהים) והים הוא כרמלית. אבל אם חקקו בגזוזטרא חור שיש בו ד' על ד' טפחים ועשו סביבו מחיצה בגובה י' טפחים (מעליו או מתחתיו), אנו רואים כאילו המחיצה יורדת עד לתהום וכל מה שבתוכה נעשה רה"י, והוא יכול לשלשל דלי מהחור ולהעלותו לגזוזטרא. וזהו קולא שהקילו חכמים במים.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

שנינו במשנה לקמן: שתי גזוזטראות זו למעלה מזו, ואינם מכוונות זו מעל זו, אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' טפחים, ועשו לעליונה את החור והמחיצה הנ"ל ולא עשו לתחתונה, ובשבת זורקים בני התחתונה את הדלי שלהם דרך העליונה ומשלשלים אותו דרך הנקב שלה כדי שיוכלו לשאוב מים, שתיהן אסורות למלא מים עד שיערבו, מפני שרשות שתיהם שולטת בחור (= מדובר שהם עשו את המחיצה בשותפות).

מוכח מהמשנה הנ"ל שלזה בשלשול (= בני הגזוזטרא העליונה) ולזה בזריקה ושלשול (= בני הגזוזטרא התחתונה) שתיהן אסורות. וא"כ בודאי שלזה בשלשול ולזה בזריקה בלבד ששתיהן אסורות, וזה שלא כשמואל.

רב אדא בר אבה מתרץ: המשנה הנ"ל עוסקת באופן שבני התחתונה עולים בסולמות לעליונה למלא משם מים, וא"כ נמצא ששתיהן בשלשול, ולכן הם אוסרים זה על זה.

אב"י מתרץ: המשנה הנ"ל עוסקת באופן שאין העליונה גבוהה י' טפחים מהתחתונה, וא"כ אין חילוק רשויות ביניהם, ולכן אף ששימושה של העליונה בנחת (= שלשול בלבד) ושל התחתונה בקִּשָּׁה (= שלשול וזריקה) הם אוסרים זה על זה. ומה שאמר שמואל לעיל שנותנים את השימוש לזה שתשמישו יותר נוח, הוא רק כאשר שתי הרשויות חלוקות ביניהם בגובה י' טפחים (= כגון חצר ועלייה או שיש מחיצה של י' טפחים או חריץ עמוק י' טפחים ביניהם), אבל כאן הם אוסרים זו על זו לא מפני שלשניהם השימוש נוח אלא בגלל שאין חילוק רשויות ביניהם, ולא יתכן שיהיה מקום הסמוך לשניהם (= המים) שלאחד יהיה מותר להשתמש בו ולשני אסור.

גג הסמוך לרה"ר: גג שאינו מוקף חצר מכל צדדיו אלא מצד אחד שלו יש רה"ר, והגג גבוה י' טפחים מרה"ר, ויש מרפסת שדרכה עולים לעלייה וכן לגג, צריך שיהיה סולם קבוע מהמרפסת לגג כדי להתיר לטלטל מהמרפסת לגג ולהיפך, כיון שאם הוא קבע שם סולם הוא מגלה בזה את דעתו שהוא מסלק את הגג משימוש לבני רה"ר והוא רוצה להשתמש בו.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

משמע שדוקא סולם קבוע מתיר ולא סולם עראי (= שהואיל והוא עומד לסלקו הרי הוא כמסולק). ומדוע? והרי לבני העלייה השימוש בגג הוא בנחת ולבני רה"ר הוא בקִּשָּׁה, וא"כ צריך לתת את השימוש בגג לבני העלייה? אלא בודאי הטעם הוא כיון שהמרפסת נמצאת בתוך י' טפחים לרה"ר לכן בני רה"ר אוסרים את השימוש בגג לבני המרפסת, כיון שאין חילוק רשויות ביניהם. וזה הוכחה לדברי אב"י הנ"ל.

רב פפא דוחה: יתכן שהטעם שבני רה"ר אוסרים את הגג על בני העלייה הוא משום שבני רה"ר משתמשים ביום חול בגג להניח עליו כומתא וסודרא (= כובע וסודר), וזהו תשמיש נוח.

